Patrijzen in een wild bloembed

TEKST **NADJA JANSMA**
ILLUSTRATIES **ANNE-LIEKE STRUIJK-FABER**

Daar! Scharrelen in de verte nou twee patrijzen aan de rand van het bloemenblok? De verrekijker erbij: jammer, fazanten. Ook leuk, maar vanavond zoeken we patrijzen. In de Oude Doorn bij Werkendam, voorbeeldgebied in het PARTRIDGE-project. Hoe bloemenblokken en keverbanken de patrijs moeten redden.

Een paar decennia geleden waren er nog honderdduizenden patrijzen in ons land, nu zijn er naar schatting nog zo'n tienduizend paar over. In ons omringende landen is het even droevig gesteld. Daarom werken België, Engeland, Schotland, Duitsland en Nederland sinds 2017 samen aan het PARTRIDGE-project. Het streven is om de biodiversiteit in tien voorbeeldgebieden met dertig procent te vergroten. In elk land zijn twee gebieden van ruim vijfhonderd hectare uitgekozen die optimaal worden ingericht voor de patrijs.
De Nederlandse voorbeeldgebieden liggen in Noord-Brabant (Land van Heusden en Altena) en Zeeland (Schouwen-Duiveland). De maatregelen die worden genomen zijn primair bedoeld om de patrijs een steuntje in de rug te geven; in de slipstream profiteren allerlei andere soorten mee zoals haas, veldleeuwerik, vink, putter én verschillende insectensoorten.

Heel verschillende partijen, één doel
In samenwerking met diverse andere partijen vroeg Vogelbescherming in 2016 Europese subsidie aan voor dit internationale project. Een voorwaarde om de zogeheten Interreg-subsidie te verkrijgen, was dat de aanvrager zelf de helft van het benodigde bedrag bij elkaar zou brengen. Dat lukte mede dankzij de royale bijdrage van een particuliere partij die anoniem wil blijven en de steun van onze leden.

De Interreg-subsidie was onmisbaar om aan de slag te kunnen. Heel bijzonder aan dit project is de brede en intensieve samenwerking tussen de verschillende landen en partijen. In Nederland trekken Stichting Landschapsbeheer Zeeland, Het Zeeuwse Landschap, Brabants Landschap en Vogelbescherming Nederland de kar; ze werken daarbij nauw samen met landbouwers, collectieven voor agrarisch natuurbeheer, wildbeheereenheden, vogelwerkgroepen en buurtbewoners. Het is een belangrijk uitgangspunt van PARTRIDGE om te laten zien dat heel verschillende partijen als jagers, boeren en natuurbeschermers wel degelijk een gemeenschappelijk doel kunnen nastreven en bereiken.

Explosieve toename insecten in keverbanken
Frans van Alebeek, projectleider vanuit Vogelbescherming: "Dat is het leuke van het project, dat er grote verschillen zijn, op allerlei fronten: cultuur, jacht, landschap, vergoedingen. Zoals in Nederland groepen boeren samenwerken, dat is uniek in Europa. We leren echt veel van

elkaar, dat is een belangrijk onderdeel. Uit Engeland hebben wij bijvoorbeeld het idee overgenomen van een keverbank, een verhoogde strook akkerland van zo'n drie meter breed die wordt ingezaaid met een gras- en kruidenmengsel. Dat is nu al zo'n succes – uit onderzoek blijkt een explosieve toename van het aantal insecten – dat de maatregel opgenomen wordt in het reguliere agrarische natuurbeheer!"

Pannenkoek voor de patrijs

De deelnemende boeren – tien in Zeeland en zo'n dertig in Noord-Brabant – krijgen nu een vergoeding uit het project als ze bepaalde maatregelen nemen, of vanuit de pakketten die de overheid biedt in het kader van agrarisch natuurbeheer. Frans: "Dat is mooi, maar het is de vraag hoe duurzaam die subsidies zullen zijn. We willen met elkaar onderzoeken of het ook op een andere manier kan in de landbouw, dat natuur onderdeel is van de productie en dat er een goed verdienmodel voor de boer aan vastzit; zogenaamde natuur-inclusieve landbouw. Je zou kunnen werken aan speciale producten, bijvoorbeeld koeken of pannenkoekmeel, gemaakt van gewassen uit het projectgebied, waarbij in de prijs ook wordt meebetaald aan de maatregelen die de boer neemt. Hier en daar wordt met deze ideeën al kleinschalig geëxperimenteerd."

Een biertje als ijsbreker

Zo kunnen liefhebbers van speciaalbieren hun hart ophalen met Patrijske bier, in Zeeland gebrouwen uit tarwe en gerst dat op duurzame wijze wordt geteeld. Vooral lokaal verkrijgbaar, maar ook in de winkel van Vogelbescherming. Alex Wieland, nauw betrokken bij PARTRIDGE én de initiatiefnemer van Patrijske: "Dit biertje werkt beter dan een foldertje, het is een uitstekend reclamemiddel! Het werkt als een ijsbreker, een verbindende factor. Mensen vertellen me dat ze het biertje hebben gedronken, en oh ja, ook een patrijs hebben gezien. De telers die hun gerst leveren zijn er trots op. Met tweeduizend liter per jaar is het nog kleinschalig maar de potentie is er zeker."

Bloemenblokken lust voor het oog

De boeren in de voorbeeldgebieden hebben naast keverbanken ook bloemenblokken aangelegd, een concept uit Duitsland. Een bloemenblok is minstens een halve hectare groot en wordt ingezaaid met onder andere zonnebloem, bladkool, honingklaver, luzerne, kaardenbol en venkel. Patrijzen vinden er het hele jaar dekking, voedsel en plek om te broeden. Het bloemenblok is daarnaast van grote waarde voor insecten, overwinterende akkervogels en zoogdieren zoals muizen, haas en ree. Ook ziet het er aantrekkelijk uit, die fleurige variatie in het landschap.

Jochem Sloothaak, die samen met Alex Wieland en Chris Vreugdenhil van het Zeeuwse Landschap het PARTRIDGE-project heeft gestart: "Boeren doen graag mee. Bijna tien procent van het proefgebied is inmiddels ingericht met keverbanken, bloemenblokken, patrijzenhagen en kruidenrijke akkerranden. Op het overige oppervlak kiezen boeren zelf wat ze telen; dat kunnen suikerbieten, bonen, graan, gerst, uien en aardappelen zijn."

Op naar 30% meer biodiversiteit

En de resultaten van alle maatregelen? Het aantal overwinterende akkervogels en het aantal patrijzen stijgt nu al in beide gebieden, en insecten zoals kevers, bijen en hommels nemen zelfs explosief toe. Hoopvol in deze tijd met zulke slechte berichten over de dramatische afname van insecten! Ook broedvogels als veldleeuwerik en grasmus laten een stijging zien. Projectleider Frans: "PARTRIDGE gaat een succes worden, dat is het nu al! Die dertig procent meer biodiversiteit klinkt ambitieus en dat is het ook, maar we gaan realiseren wat we beloofd hebben." •

GA HET ZIEN!
Ga zelf kijken hoe een keverbank en een bloemenblok eruitzien. En maak kans een koppel patrijzen te spotten. In oktober worden in beide gebieden speciale excursies georganiseerd. Kijk voor de exacte tijd en plaats op www.vogelbescherming.nl/excursiepatrijs.

KEEP Jannie Timmer